

Магістр 1 року навчання
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ОСОБЛИВОСТІ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. Проведено порівняльний аналіз існуючих положень Податкового кодексу України та тих, що діяли до його прийняття у системі місцевого оподаткування. Наведено динаміку фактичних надходжень місцевих податків і зборів по Державній податковій інспекції Дзержинського району м. Харкова. Виконано оцінку показників складу та структури місцевих податків та зборів в Україні та інших країнах світу. Здійснено деталізацію податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, як вагомого джерела наповнення місцевих бюджетів України.

Аннотация. Проведен сравнительный анализ существующих положений Налогового кодекса Украины и тех, которые действовали до его принятия в системе местного налогообложения. Приведена динамика фактических поступлений местных налогов и сборов по Государственной налоговой инспекции Дзержинского района г. Харькова. Выполнена оценка показателей состава и структуры местных налогов и сборов в Украине и других странах мира. Осуществлена детализация налога на недвижимое имущество, отличное от земельного участка, как существенного источника наполнения местных бюджетов Украины.

Annotation. The article deals with the comparative analysis of the existing provisions of the Tax Code and those that were in effect prior to its adoption in the system of local taxation. The dynamics of the actual income of local taxes and fees to the State Tax Inspectorate of Dzerzhynskiy district of Kharkiv is provided. The evaluation of composition and structure of local taxes and fees in Ukraine and other countries of the world is made. The tax on the real estate, other than land, as a significant source of the local budgeting is specified in detail.

Ключові слова: місцеві податки і збори, податкова система, місцевий бюджет, Податковий кодекс України, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, єдиний податок.

Модернізація нашої країни – єдиний можливий шлях, який може принести успіх в підвищенні рівня економіки. Головне завдання політики полягає в створенні в Україні ефективної соціальної системи та сприятливого середовища для життя, розвитку бізнесу й самореалізації кожного. У цьому зв'язку важлива роль в управлінні економікою країни належить місцевим бюджетам, які виступають інструментом впливу на темпи й пропорції суспільного розвитку та підвищення добробуту громадян. Формування місцевих бюджетів є водночас умовою і результатом соціально-економічного розвитку території. Тому створення ефективного механізму їх формування є однією з актуальних проблем, від вирішення якої залежить стабільність розвитку економіки країни і регіонів. Прийнятий Податковий кодекс України має завдання – зміцнити фінансову базу місцевих бюджетів. Усе зазначене обґрунтовує актуальність розгляду особливостей системи місцевого оподаткування в Україні.

Вагомий внесок у розвиток політики формування доходів місцевих бюджетів зробили такі науковці, як: М. Бадида, Й. Бескид, Н. Влашук, О. Германова, Т. Єфіменко, І. Луніна, А. Лучка, О. Молдован та ін.

Метою статті є дослідження особливостей системи місцевого оподаткування після прийняття Податкового кодексу України.

Належне виконання державою її функцій неможливе без відповідного фінансового забезпечення. Враховуючи, що визначальна роль у системі державних доходів належить податковим надходженням, удосконалення ефективності діяльності податкової служби є предметом постійної уваги представників влади, науковців, суб'єктів підприємництва.

Розгляд зарубіжної системи місцевого оподаткування показав, що за рахунок місцевих податків у США формується 65 % доходів місцевих бюджетів, у Франції – 60 %, Німеччині – 45 %, Великій Британії – 36 %, Японії – 33 %. Питома вага місцевих податків і зборів у структурі доходів місцевих бюджетів в Україні не перевищує 2 %. Чисельність місцевих податків і зборів у більшості зарубіжних країн становить від 20 до 100. Податковий тиск розподілений між усіма платниками, а не лягає на плечі тільки малих та середніх підприємств [1].

З прийняттям Податкового кодексу України (ПКУ) у 2010 р. склад місцевих податків і зборів змінився кардинально: замість 2 податків та 13 зборів встановлено 2 податки та 3 збори.

У Податковому кодексі скасовано низку місцевих податків і зборів, що були визначені в Законі України "Про систему оподаткування" [2], а саме:

ринковий збір, справляння якого здійснюється в умовах обмеження сфери застосування спрощеної системи оподаткування та скорочення переліку податків і зборів, які включаються до складу єдиного податку, що може негативно позначитись на подальшому розвитку суб'єктів малого підприємництва;

комунальний податок, який є застарілим елементом пострадянської системи оподаткування і вже не справляється в жодній із країн СНД;

податок із реклами, який було запроваджено ще на початковому етапі розвитку вітчизняної системи оподаткування та який у сучасних економічних умовах суперечить принципу рівності в оподаткуванні, оскільки

поширюється лише на обмежене коло суб'єктів господарювання та має чітко виражений галузевий принцип застосування;

дев'ять інших місцевих податків і зборів, які не відіграють істотної ролі в наповненні місцевих бюджетів (збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг; збір за право використання місцевої символіки; збір із власників собак; збір за видачу ордера на квартиру; збір за участь у перегонах на іподромі; збір за виграш у перегонах на іподромі; збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі; збір за право проведення кіно- і телевізійних аукціонів; конкурсний розпродаж і лотерей).

Отже, скасовано 12 місцевих податків і зборів. І на сучасному етапі згідно з Податковим кодексом [3] у місцеві бюджети стягуються: єдиний податок, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір та збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності (плата за торговий патент).

Такі зміни у ПКУ, як наслідок, вплинули на розмір податкових надходжень на загальнодержавному та місцевому рівнях, а саме на наповнення місцевого бюджету по Державній податковій інспекції (ДПІ) Дзержинського району м. Харкова, що ілюструє рисунок.

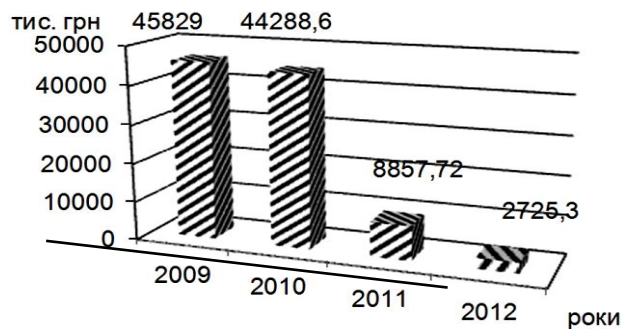

Рис. Податкові надходження місцевих податків і зборів до місцевого бюджету (за даними ДПІ Дзержинського району в м. Харкові за 2009 – 2012 рр.)

Виходячи з рисунка, можна сказати, що розмір податкових надходжень значно зменшився і продовжує зменшуватися через зміни в законодавстві щодо особливостей стягнення єдиного податку [3].

Слід зазначити, що з 1 січня 2013 року діє норма Податкового кодексу з введення податку на нерухоме майно, що відрізняється від земельної ділянки, платниками якого є фізичні, юридичні особи та нерезиденти – власники жилої нерухомості [3].

Податок на нерухоме майно, що відрізняється від земельної ділянки, існує майже в усіх розвинених країнах світу. Сьогодні він введений у 130 країнах, але його частка у формуванні місцевих бюджетів різна. Світовий досвід свідчить про те, що при використанні правильного підходу цей податок може стати однією з вагомих частин бюджету. Наприклад, Німеччина отримує 1,1 % загальних надходжень за даним податком, Швейцарія – 0,46 %, у бюджеті Російської Федерації цей податок складає 9 % усіх надходжень. Він забезпечує до 95 % надходжень у місцеві бюджети

в Нідерландах, 81 % – у Канаді, 52 % – у Франції, від 10 до 70 % – у США. За даними Всесвітнього банку у країнах, що розвиваються, податок на нерухоме майно, що відрізняється від земельної ділянки, складає 40 – 80 % платежів у місцеві бюджети.

Надходження від податку на нерухоме майно, що відрізняється від земельної ділянки, в місцеві бюджети вже в 2013 р. можуть скласти приблизно 75 млн грн. Зараз в Україні нараховується 28 млн жилих об'єктів, що підлягають оподаткуванню податком на нерухомість [4].

Ставка такого податку досить висока: у середньому 1 – 2 % вартості об'єкта. Однак це не викликає нарікань у громадян, оскільки вони знають, що сплачуючи податок на нерухомість, створюють комфортне середовище для себе та своєї родини.

Слід зазначити, що надходження від податку на нерухоме майно, що відрізняється від земельної ділянки, не зможуть вирішити проблем наповнення дохідної частини бюджету на регіональному рівні. Залежно від соціально-економічного розвитку держави, зростання добробуту громадян ставки та розміри оподаткованої площі будуть змінюватися в майбутньому і, як наслідок, місцеві бюджети будуть мати значне джерело наповнення.

Отже, можна зробити такі висновки, що згідно з ПКУ скасовано 9 видів податків і зборів, що відчутно позначилось на зменшенні дохідної частини бюджетів місцевого самоврядування в Україні. Незважаючи на це, визначені місцеві податки, зокрема єдиний податок та податок на нерухоме майно, що відрізняється від земельної ділянки, стануть реальним резервом наповнення дохідної частини місцевих бюджетів в Україні. Тому подібні дії у податковому законодавстві сприятимуть збільшенню обсягів податкових надходжень і, як наслідок, підвищенню рівня життя населення у регіонах України.

Наук. керівн. Шумська Г. М.

Література: 1. Германова О. В. Обмін досвідом – це завжди взаємозбагачення / О. В. Германова // Вісник Податкової служби України. – 2011. – № 21. – С. 4–26. 2. Про систему оподаткування : Закон України № 1252-ХІІ від 25.06.1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1251-12>. 3. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. // Офіційний вісник України від 10.12.2010. – 2010. – № 92. – Т. 1. – С. 9. 4. Влашук Н. В. В Україні введений податок на нерухомість / Н. В. Влашук // Вісник Податкової служби України. – 2013. – № 4. – С. 41–42.